

שו"ת אגרות משה אבן העזר ח"ג סימן ד ד"ה והנה מצד

גרות בפני רב רפורמי וקונסרבטיבי, אם יש לה תוקף.

והנה מצד שלא הטיפו דם ברית הוא ספיקא דדינא מחלוקת הבה"ג עם הר"ח כדאיתא בתוס' שבת דף קל"ה וביבמות דף מ"ו ואיפסק ביו"ד סימן רס"ח סעיף א' דהוא ספיקא דדינא דלכן צריך להטיף דם ברית ואין מברכין עליו כדאיתא בש"ך סק"א ובהגר"א סק"ג. וא"כ היה ספק נכרי ספק גר שהוא לחומרא שיש לדונה כספק א"א לחומרא. אבל משמע לי מלשון רבאי שכתב כתר"ה על מסדר הקידושין ולא בלשון רב שהיה מהקאנסערוויטיוון, שאם הוא כן גם טבילתו לא היה כדין דהרי מחזיקין עצמן לב"ד כשרים והם ודאי פסולין שרובן דרובן הם כופרין בכמה עיקרי הדת ועוברים בכמה איסורים מדיני שבת ונדה החמורים ועוד איסורים, שלכו"ע אינו גר. אבל אם היה רב ארטאדקסי שמסתמא עשה הטבילה כדין, אף שאיכא ריעותא עליו על זה שלא הטיף דם ברית מ"מ מה שעשה יש לתלות שעשה כדין, מ"מ הא ודאי לא קבל המצות כלל שזהו עיקר בהגרות וגם שתהיה קבלת המצות בפני ג' כשרים, דהא ראינו שלא נזהר מאיסורי התורה והמצות אפילו יום אחד שלכן אף שאמר בפיו שמקבל מצות ברור שלא היה בלבו כן וגם כפי שרואין שעזב את אשתו ולקח נכרית ע"י השפעת אמו הנכרית אשר היא שונאת היהודים כדכתב כתר"ה שהיה תחת השפעת אמו כל העת. אבל אולי יש לנו לחוש שמא בשעת קבלתו המצות בפני לפני הב"ד קבל כן גם בלבו ואחר זה חזר בו שלא נבטל גרותו והוא בדין ישראל מומר, שהרי חזינו שיש לחוש אף לזמן שאחר כדי דבור שרק אח"כ נעשה רשע בב"ק דף ע"ג בהעידו על הגניבה ועל הטביחה והוזמו על הטביחה שכשרין על הגניבה אם היה אחר כדי דבור ואם לאו כדבור דמי כשרין על הגניבה אף שהעידו בתכ"ד עיי"ש, וכן בש"ך יו"ד סימן א' סוף סק"ח שאם שחט ואח"כ המיר באותו יום שחיטתו כשרה ופשוט שה"ה אם המיר תיכף אם היה זה אחר כדי דבור. והא דהקשה בגליון מהרש"א משחט סתם ואח"כ חשב לזרוק דמה ולהקטיר חלבה לעכו"ם שהוא ספק זבחי מתים כדאיתא /ביו"ד/ בסיומן ד' סעיף ב' שכן הוא בברייתא בחולין דף ל"ט, נראה דהוא מכיוון שעשה כדרך הקרבה לעכו"ם אפשר דאין לנו לחלק מה שעשה לומר דרק הסוף עשה לע"ז ולא השחיטה שלא שמענו ממנו לאיזו כוונה עשה דע"ז אולי לא מהני חזקת כשרותו לחלק מעשיו לשני דברים אלא שהוכיח סופו דמעשה זו שעושה על תחלת המעשה שזה עדיף ואולי זהו כוונתו שכתב לתרץ דהתם דנין על בהמה זו אי גם בתחלה חשב כן והכא דנין על האדם אבל משמע שהוא מטעם אחר דמסיק ודומה לסכין אתרעי בהמה לא איתרעאי ולמה שכתבתי אינו מטעם זה, ועיין בש"ש ש"ג פ"ד. עכ"פ חזינו שאיכא מציאות כזה שיתחלף דעתו ויעשה רשע תיכף ברגע אחד שלכן על רגע הקודם הוא בדין שמעמידין אותו על חזקת כשרותו, וא"כ הרי יש לחוש גם בגר זה שאמר לפני הב"ד שמקבל המצות אולי קבל ממש גם בלבו בשעה שאמר ואח"כ חזר בו אף באותו יום ולהחמיר בשביל זה באיסור א"א. ונראה שאין לחוש לזה דהרי מצינו שגם חזקה דהשתא נחשבת חזקה בקידושין דף ע"ט דאמר רב ה"ה בוגרת לפנינו ועוד בכמה מקומות וצריך לומר במאי שהוא בדין עד כשר ונאמן לשחיטה קודם לזה אף בסמוך ממש דהוא משום דחזקה שמעיקרא שהיה כשר עדיף, ועיין בש"ש שם פט"ז שכתב שכן סובר רש"י קידושין שם /דף ע"ט/ ד"ה מי איכא דפי' דביומא דמשלם שית אין בה לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות שהיום היא עומדת להשתנות שלכן סובר רב הרי היא בוגרת לפנינו וקיי"ל כרב, ומש"כ דהר"י בתוס' שפי' דהוא משום דרגילות הן לבא בבקר ואין שייך חזקה דנערות פליג וסובר דלא אזלינן כלל בתר חזקה דהשתא אלא היכא דנוטה לרובא, אינו מוכרח דטעם הר"י הוא דאם לא היה רגילות לבא בבקר היתה עדיין בחזקה דמעיקרא דהיא נערה הוא משום דסובר דאף שעשוי להשתנות היא חזקה וכדכתב הש"ש בעצמו פ"א לתוס' ולרמב"ן דחזקה העשויה להשתנות הוא נמי חזקה, ולכן הוצרך לומר דרגילות הן לבא בבקר שלכן אף שאינו רוב ממש איתרע עכ"פ החזקה דמעיקרא עי"ז שלכן אזלינן בתר חזקה דהשתא. ונהניתי שמצאתי כן בספר צילותא דשמעתא לדודי הגאון ר' יעקב קאנטראוויץ זצ"ל, ולכן בגר זה שאין לו חזקת כשרות שהרי לא הוחזקה בהנהגה דקבלת מצות, ומצד דבריו שמקבל עליו ודאי לא הוי מוחזק שקבל דהא האומדנא הוא להיפוך שרק בפיו אמר זה ובלבו מעולם לא קבל המצות, לכן אם נימא שיש להסתפק קצת יש למיזל בתר חזקה דהשתא שראינו כל העת שאינו מקיים המצות כמתחלה שכן היה דעתו גם בשעה שאמר שמקבל שהיו זה רק פטומי מילי לרמות את הב"ד ומכיון שלא קבל מצות אינו גר לכו"ע ואין קידושו כלום.